

การประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

Tourism Situation Analysis of the Locals in Ban Tham Subdistrict, Dok Kham Tai District, Phayao

น้ำฝน กันมา¹, วิลาวลัย สมยาโรน² และ ลุ่มไย สีหามาตย์³

Namfon Gunma¹, Wilawan Somyaron² and Lumyai Seehamat³

Received : 5 ต.ค. 2562

Revised : 8 มิ.ย. 2563

Accepted : 9 มิ.ย. 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์บริบทและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย จำนวน 85 คน ประกอบด้วย บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 16 คน ผู้ประกอบการ จำนวน 13 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบประเมินสถานการณ์ คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผล โดยการพรรณนาแบบความเรียง ผลการศึกษาพบว่า ในเขตเทศบาลตำบลบ้านถ้ำมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชน

คำสำคัญ : สถานการณ์การท่องเที่ยว, การจัดการการท่องเที่ยว, การประเมินสถานการณ์

Abstract

This research aimed to analyze context and assess situations of tourism in Ban Tham subdistrict, Dok Kham Tai district, Phayao province. Qualitative research methodology was applied for this study. The sample was 85 participants, including 16 staff of Ban Tham Municipality, 13 entrepreneurs, 6 community leaders, and 50 local civilians who were selected by purposive sampling. The instruments for data collection were a document analysis form, a semi-structured interview form, and an assessment of tourism situation form. The data were analyzed by content analysis and descriptive writing was utilized to conclude the findings. The result showed that there are plentiful of tourism resources in Ban Tham subdistrict, such as natural attractions, arts and cultures, and the community way of life.

Keywords : Tourism situation, Tourism management, Situation assessment

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา อีเมล: G_namfon@hotmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

³ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ Lecturer, Measurement and Evaluation, College of Education, University of Payao, Email: G_namfon@hotmail.com

² Lecturer, Educational Technology, College of Education, University of Payao

³ Lecturer, Curriculum and Instruction, College of Education, University of Payao

บทนำ

การท่องเที่ยว เป็นหนึ่งในบริการที่ประเทศไทยสามารถแข่งขันและมีส่วนแบ่งในตลาดโลกมากขึ้น และเป็นฐานรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ ไม่ด้อยไปกว่ากลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหาร สินค้าเกษตรและบริการด้านสุขภาพ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดเข้ามาเป็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นให้พัฒนายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง โดยการจัดทำยุทธศาสตร์ ด้านยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเนื่องจากในอนาคต 20 ปีข้างหน้าสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีแนวโน้มจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรง และฉับพลันในหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทยเป็นอย่างมาก (ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี, 2560 : 19-21) จากสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยนั้น ผลของการพัฒนาดังแต่อดีตถึงปัจจุบัน รายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้ที่สำคัญอีกทางหนึ่ง โดยการนำทรัพยากรที่เรามี ที่เราเป็น มาเผยแพร่สู่สายตาคนภายนอก โดยเริ่มจากคนในพื้นที่ คนในจังหวัด ขยายไปสู่ระดับประเทศต่อไป

ดอกคำใต้ เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพะเยาและอยู่ใกล้กับตัวเมืองพะเยามากที่สุด อยู่ห่างตัวเมืองเพียง 11 กิโลเมตร ดอกคำใต้เป็นที่รู้จักกันในนามแม่หญิงงามดอกคำใต้ ซึ่งผู้หญิงในอำเภอดอกคำใต้นั้นมีความงดงามทั้งหน้าตาและกิริยา สมกับเป็นหญิงงามแห่งเมืองเหนือ ประวัติอำเภอดอกคำใต้ ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งมีพ่อขุนรามคำแหงเป็นกษัตริย์ ได้มีสัมพันธ์อันดีริ้อย่างดียิ่งกับ เมืองกุมาญยาว (จังหวัดพะเยาในปัจจุบัน) ซึ่งมีพ่อขุนงำเมืองเป็นกษัตริย์ พ่อขุนรามคำแหงได้เสด็จมาเยี่ยมเป็นประจำ โดยยกขบวนช้าง ม้า บริวาร มาเป็นอันมาก โดยเสด็จผ่านทางเวียงโกศัย (เมืองแพร่) ผ่านมาทางอำเภอดอกคำใต้ จนถึงเมืองกุมาญยาว จนเกิดรอยตีนช้าง ตีนม้า เมื่อฝนตกทำให้น้ำไหลตามรอยตีนช้าง ตีนม้า จนกลายเป็นร่องลึก เรียกว่า “แม่น้ำร่องช้าง” ประชาชนเห็นว่าเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์จึงมาตั้งบ้านแปงเมืองอยู่ตามลำน้ำ และประกอบกับสองฝั่งลำน้ำร่องช้างมีต้นดอกคำใต้ขึ้นเป็นอันมาก จึงตั้งชื่อชุมชนนี้ว่า บ้านดอกคำใต้ ต่อมาชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น และยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อ พ.ศ. 2397 และถูกยุบเป็นตำบล เมื่อ พ.ศ. 2457 จนถึง พ.ศ. 2500 ได้ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ และเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2508 ได้ยกฐานะเป็นอำเภออีกครั้งจนถึงปัจจุบัน อำเภอดอกคำใต้เป็นอำเภอที่อยู่ใกล้อำเภอเมืองพะเยามากที่สุด ระยะห่างจากตัวเมืองประมาณ 11 กม จึงทำให้อำเภอดอกคำใต้ได้รับความเจริญคล้ายกับอำเภอเมืองมาก และมีโรงแรม ธนาคาร โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยวมากมาย รวมทั้งมีถนน 1021 ไปยังอำเภอจุน อำเภอเชียงคำ อำเภอภูซาง ถนน 1251 ไปอำเภอเชียงม่วน และถนน 1091 ไปอำเภอปง อำเภอเชียงม่วน สิ้นสุดระยะทางที่จังหวัดน่าน (สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านกล้วย, 2561 : ออนไลน์)

นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย อาทิ หน่วยพิทักษ์ป่าห้วยชมพู-ผาเทวดา วัดพระธาตุแสงแก้วมงคล วัดบุญเกิด วัดพระธาตุดอยน้อย ถ้ำผานแสนห้า วนอุทยานห้วยลาน วัดพระธาตุจอมไคร้ สวนสาธารณะดงหนองหอย บ่อน้ำ 1.000 ปี หมู่ที่ 8 ตำบลหนองหอย ถ้ำปางจัน (ถ้ำหลวงหรือถ้ำสามพี่น้อง) หมู่ที่ 6 บ้านปางจัน ตำบลหนองหอย หนองหอยตำบลสุขภาวะ (แหล่งท่องเที่ยวชุมชน) วัดศรีชุม (พระเจ้าทันใจ อายุ 700 กว่าปี) วัดพระธาตุจอมศีล ตำบลห้วยลาน อ่างเก็บน้ำร่องลึก ตำบลบ้านปิน และวัดพระธาตุแจ้โหว่

จากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทย พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2560 จังหวัดพะเยาอยู่ในอันดับที่ 15 จากจำนวนทั้งหมด 17 จังหวัดของภาคเหนือ ถ้าคิดเปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านจังหวัดพะเยาไปเที่ยวเหนือสุดของแดนสยาม คือ จังหวัดเชียงราย จะเห็นว่าจังหวัดเชียงราย มีจำนวนรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของมูลค่า 3,013.43 ล้านบาท ส่วนจังหวัดพะเยา มีมูลค่า 162.14 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561 : ออนไลน์)

จากข้อมูลดังกล่าว อำเภอดอกคำใต้สามารถจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพประชากรและกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวอันนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย

ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557 : 42-86)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า อำเภอดอกคำใต้ยังขาดการประชาสัมพันธ์ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่มีของฝากประจำจังหวัดที่โดดเด่น เช่น พวงกุญแจ โปสการ์ด ของที่ระลึก เป็นต้น เนื่องจากบุคลากรในท้องถิ่นทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่สามารถส่งเสริมอาชีพในชุมชนได้ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ยังมีไม่เพียงพอและทั่วถึง ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ รวมถึงจากการลงพื้นที่ในโครงการ 1 คณะ 1 โมเดล พบข้อมูลที่จะช่วยสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผาเทวดา ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญ และเคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในอดีต หรือสวนรุกขชาติบ้านถ้ำที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อันประกอบไปด้วย ชากพอสซิล ป่าต้นน้ำ น้ำออกยู วัดพระธาตุจอมศีล ศาลเจ้าพ่อล้านช้าง ซึ่งเป็นศูนย์กลางความศรัทธาของชุมชน ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งน้ำให้คงอยู่คู่ชุมชน โดยการดำเนินการ 1 คณะ 1 โมเดล ดังกล่าวได้ดำเนินการเฉพาะโรงเรียนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงชุมชนโดยรอบ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ด้านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะขยายองค์ความรู้ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอาชีพ สำหรับการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งแนวคิดที่กล่าวมามีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติไทย ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในวิสัยทัศน์ ได้เน้นให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาดมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในประเด็นของการสร้างความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อการพัฒนาในทุกระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพและยั่งยืน ยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560 : 43-44)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พื้นที่ตำบลบ้านถ้ำเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ หากแต่ขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่สนใจมาเยือนได้สัมผัสกับเสน่ห์ของอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งไม่เคยได้นำออกไปสู่สายตาคนภายนอก อีกทั้งยังคนมีแนวความคิดแบบเดิม ๆ จึงทำให้พื้นที่ตำบลบ้านถ้ำขาดโอกาสเข้าถึงการเป็นเมืองท่องเที่ยว ดังนั้น วิทยาลัยการศึกษาเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว และได้ดำเนินการจัดโครงการ ประเมินสถานการณ์ บริบทท่องเที่ยวตำบลบ้านถ้ำ ว่ามีส่วนดีอะไรบ้างที่จะนำออกสู่สายตาคนภายนอก และพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือยัง ถ้าหากเป็นที่รู้จักหรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการประเมินสถานการณ์ และบริบท เพื่อให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักในทรัพยากรที่ตนเองมี และศักยภาพของตนเองที่เป็นอยู่ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้จากอาชีพทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเกิดเกิดความตระหนักและห่วงแหนทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งได้เครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างยั่งยืนต่อไป

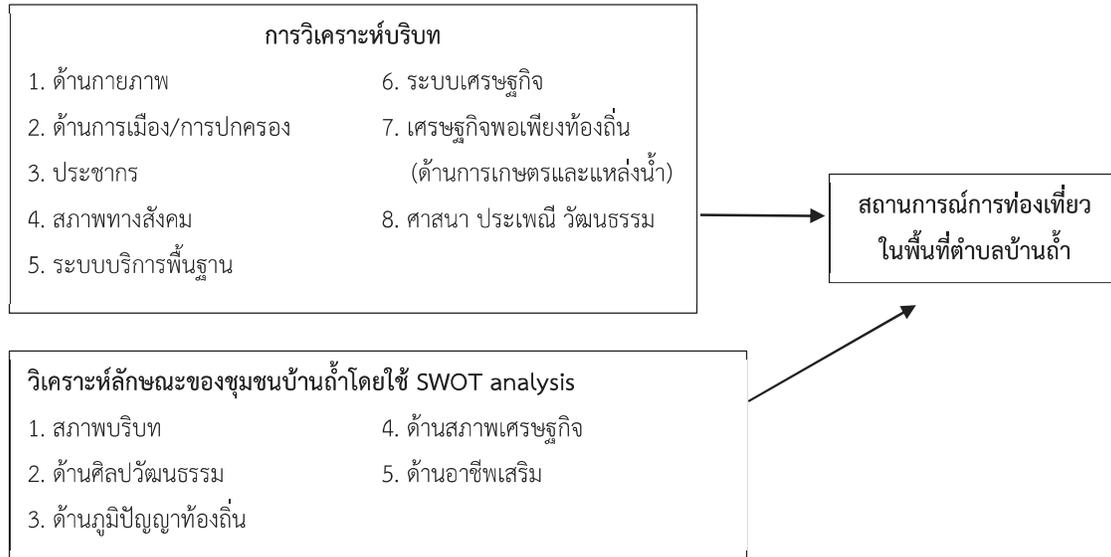
วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์บริบทและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวในตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิด

เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดอกคำใต้ ประมาณ 15 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดพะเยา ประมาณ 30 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดโดยรวม 54,900 ไร่ สภาพพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำส่วนใหญ่เป็นที่เชิงราบและเป็นเขตป่าสงวน มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ ชื่อว่า “ป่าน้ำบ่อทราย” มีจำนวน 6,600 ไร่ พื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรร้อยละ 65 มีการปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม หอมแดง ยางพารา และมันสำปะหลัง ฯลฯ มีการรวมกลุ่มของประชาชนหลายกลุ่มซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาตำบล เช่น กลุ่มเกษตรกรตำบล กลุ่มแม่บ้าน

กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นแหล่งที่มีทรัพยากรอันสมบูรณ์แต่ยังไม่ถึงโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวรู้จัก ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค และได้แสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎี (SWOT Analysis) ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรรวมทั้งสิ้น 8,319 คน แยกเป็นชาย 4,199 คน หญิง 4,120 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นตัวแทนของการศึกษาวิจัย ได้มาโดยความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลและเป็นตัวแทนของอาชีพในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ ได้แก่

1.2.1 บุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ อันประกอบไปด้วย นายกฯ จำนวน 1 คน รองนายกฯ จำนวน 2 คน ที่ปรึกษา จำนวน 1 คน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่กองการศึกษา จำนวน 4 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน จำนวน 1 คน และนักประชาสัมพันธ์ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

1.2.2 ผู้ประกอบการ จำแนกเป็น 5 กลุ่มธุรกิจ แบ่งเป็น 13 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ธุรกิจขนส่ง แบ่งเป็นอาชีพขายตัว และพนักงานขับรถ 2) ธุรกิจโรงแรม แบ่งเป็นอาชีพพนักงานต้อนรับ พนักงานยกกระเป๋า และแม่บ้าน 3) ธุรกิจนำเที่ยว แบ่งเป็นอาชีพมัคคุเทศก์ พนักงานขับรถ และพนักงานขายทัวร์ 4) ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม แบ่งเป็นพนักงานเสิร์ฟ และก๊วก 5) ธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึกหรือสินค้า OTOP แบ่งเป็นเจ้าของธุรกิจ พนักงานขาย ชาวบ้าน รวมทั้งสิ้น 13 คน

1.2.3 กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบไปด้วย กำนัน จำนวน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

1.2.4 ประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยประสานกับเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ เพื่อแจ้งการเข้าไปเก็บข้อมูลของคณะผู้วิจัย

3.2 ประชุมคณะทำงาน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ ตลอดจนชี้แจงเกี่ยวกับ วันเวลา สถานที่ และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือที่ได้สร้างไว้ ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด ระหว่างเดือน มิถุนายน - สิงหาคม พ.ศ. 2562

3.4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุป พรรณนาความ และสรุปผลโดยเขียนเป็นความเรียงถึงรายละเอียดของพื้นที่การวิจัย

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์บริบท

1.1 ด้านกายภาพ เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ เดิมเป็นสุขาภิบาลบ้านถ้ำ ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาล ตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดอกคำใต้ ประมาณ 15 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดพะเยา ประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 9.65 ตารางกิโลเมตร ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการยุบรวม สภาตำบลกับเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2547 มีเนื้อที่ทั้งหมดโดยรวม 94,900 ไร่ (หรือ 87.84 ตารางกิโลเมตร) พื้นที่ตั้งบ้านเรือน/ชุมชน ประมาณ 734 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เชิงราบและเป็นเขตป่าสงวน ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ลักษณะของดิน เป็นดินร่วนปนทราย และมีหินปะปนด้วยบางพื้นที่

1.2 ด้านการเมือง/การปกครอง เทศบาลตำบลบ้านถ้ำ แบ่งเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนมีจำนวน 12 หมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านถ้ำใน หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านถ้ำสันหัวหม่น หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านถ้ำอานามัย หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านถ้ำราษฎร์บำรุง หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านสันทราย หมู่ที่ 6 ชุมชนบ้านถ้ำเจริญราษฎร์ หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านถ้ำมงคล หมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านสันทรายทอง หมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านถ้ำจอมศีล หมู่ที่ 10 ชุมชนบ้านถ้ำสันตนศรี หมู่ที่ 11 ชุมชนบ้านถ้ำสันตนเปา หมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านถ้ำสันทรายเงิน

1.3 ประชากร ประชากรทั้งสิ้น 8,319 คน แยกเป็นชาย 4,199 คน หญิง 4,120 คน จำนวนหลังคาเรือน 3,049 หลัง

1.4 สภาพทางสังคม ตำบลบ้านถ้ำโดยทั่วไปเป็นสังคมเกษตร มีวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน มีความเรียบง่าย ใช้ชีวิต อย่างพอเพียง ไม่ค่อยมีการแข่งขัน ชาวบ้านมีการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันตลอดเวลา มีอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก โดยแหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลบ้านถ้ำ คือ เขื่อนห้วยแม่ฝง ซึ่งเป็นแหล่งผลิตน้ำประปาของพื้นที่และใช้ประโยชน์ในการเกษตร รวมถึงใช้ในการอุปโภค บริโภค การศึกษา สถานศึกษา จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 4 แห่ง แหล่งให้ความรู้ชุมชน จำนวน 13 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง ศูนย์บริการทางสังคมแบบครบวงจร จำนวน 1 แห่ง สาธารณสุข หน่วยงานด้านสาธารณสุข จำนวน 4 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 แห่ง คลินิกแพทย์ จำนวน 1 แห่ง รานขายยา จำนวน 1 แห่ง กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 แห่ง และกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลบ้านถ้ำ จำนวน 1 แห่ง

1.5 ระบบบริการพื้นฐาน การคมนาคมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1021 (ตอกคำใต้-เชียงม่วน) ผ่านถนนภายในหมู่บ้าน/ชุมชนสวนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตและถนนลาดยาง ถนนถนนไปพื้นที่ทำการเกษตรสวนใหญ่เป็นถนนลูกรัง การโทรคมนาคม ติดต่อสื่อสาร จำนวน 8 แห่ง ประกอบด้วย ที่ทำการไปรษณีย์ชั่วคราว จำนวน 1 แห่ง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 4 แห่ง การไฟฟ้า จำนวนหมู่บ้านที่การไฟฟ้าเข้าถึง จำนวน 12 หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่ใช้ไฟฟ้าทั้งหมด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย สถานีตำรวจอัยยสิทธิ์ตำบล จำนวน 1 แห่ง องค์กรพัฒนาเยาวชน จำนวน 1 แห่ง (ศุบยพิทักษ์ใจ)

1.6 ระบบเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักร้อยละ 65 มีการปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม หอมแดง ยางพารา และมันสำปะหลัง ถั่วดำ ถั่วเขียว ลำไย ฯลฯ ส่วนที่เหลือมีอาชีพค้าขาย รับจ้างทำสวน และรับราชการ นอกจากนี้มีการรวมกลุ่มของประชาชนหลายกลุ่มซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาตำบล เช่น กลุ่มเกษตรกรตำบล กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น โดยจำแนกอาชีพ ดังนี้ อาชีพทางเกษตรกรรม ร้อยละ 65 อาชีพด้านการค้าขาย ร้อยละ 7 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 8 อาชีพรับจ้างทั่วไป/ลูกจ้าง ร้อยละ 10 อาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 10 การเกษตร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด รองลงมา ได้แก่ กระเทียม หอมแดง ถั่วดำ ถั่วเขียว ลำไย พืชผักต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเนื่องจากเป็นพื้นที่ราบกว้าง 5.2 การประมงเป็นการประมงแบบพื้นบ้าน โดยใช้เครื่องมือแบบพื้นบ้าน ได้แก่ ตาข่ายตักปลา แห ยอ เบ็ด ปลาที่ได้ส่วนใหญ่เป็นปลานิล ปลาดุก ปลาที่ได้จะนำไปทำอาหารในครัวเรือนและจำหน่ายภายในหมู่บ้าน การปศุสัตว์ เป็นลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด สุกร และโค การบริการหน่วยธุรกิจ จำนวน 21 แห่ง ประกอบด้วย ปมน้ำมันขนาดเล็ก จำนวน 1 แห่ง ปมน้ำมันหลอด จำนวน 5 แห่ง โรงสี ขนาดกลางและเล็ก จำนวน 11 แห่ง รานจำหน่ายรถจักรยานยนต์สาขาย่อย จำนวน 2 แห่ง การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ มีการรวมกลุ่มของประชาชนหลายกลุ่มซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาตำบล เช่น กลุ่มเกษตรกรตำบล กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน แรงงาน ประชากรส่วนใหญ่ที่มีอายุ 18-60 ปี เป็นกลุ่มประชากรที่มีมากที่สุดในตำบลบ้านถ้ำ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะใช้แรงงานด้านเกษตร ซึ่งจะมีการทำทั้งปี บางส่วนไปทำงานต่างจังหวัด และบางส่วนกำลังศึกษาอยู่ การท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ไตแกว นอุทยานบานถ้ำ/สวนรุกขชาติ ประกอบด้วย ป่าชุมชน น้ำพุตองห่อถ้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 เชื้อนหวายแมงผง (พื้นที่ อำเภอบึงโขงหลง ในพื้นที่ ตำบลบานถ้ำ) ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 อ่างเก็บน้ำกาญจนาภิเษก ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ที่น่าสนใจแต่ยังไม่ได้รับการบูรณะฟื้นฟูอีกมากมาย เช่น ถ้ำอืด ถ้ำฤๅษี ถ้ำดุก ถ้ำฝักหละ ถ้ำปากหอม ถ้ำกรงลม ถ้ำหีบธรรม ถ้ำเกาป้อ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำสันทราย ถ้ำปางง ถ้ำผาแดน ถ้ำหัวหมี่ ถ้ำป่าเสา ถ้ำผาแอบ ถ้ำขาม ถ้ำผาแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ถ้ำหอ ถ้ำหลวง ถ้ำตาแสง ถ้ำกลางหอย ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านถ้ำจอมศีล สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ และวัสดุที่หาได้ในพื้นที่ เช่น ตะกร้า สุ่มไก่ กระจวยตักน้ำ ดอกไม้ประดิษฐ์

1.7 เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ) พื้นที่การเกษตร ประมาณ 16,775 ไร่ พื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ประมาณ 77,391 ไร่ ลักษณะของแหล่งน้ำ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ลำน้ำลำห้วยผิงผิง จำนวน 7 สาย ลำห้วยน้ำใต้ดิน (น้ำออกภู บริเวณสวนรุกขชาติ) จำนวน 1 สาย ผ่านหมู่ที่ 2,4,7,9 ลักษณะของไม้และป่าไม้ แหล่งต้นน้ำที่สำคัญชื่อว่า ป่าน้ำบ่อทราย มีจำนวน 6,600 ไร่ และเขื่อนแม่ผิงเป็นการนำน้ำดิบมาใช้ในการอุปโภคภายในชุมชน

1.8 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประชาชนพื้นที่หมู่ 7 นับถือศาสนาคริสต์ โดยมีสถาบันและองค์กรทางศาสนา จำนวน 8 แห่ง วัด/สำนักสงฆ์ จำนวน 4 แห่ง คริสตจักร จำนวน 1 แห่ง สถานธรรม จำนวน 1 แห่ง ฌาปนสถาน จำนวน 2 แห่ง ประเพณีและงานประจำปี ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อล้านช้าง พิธีสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา พิธีสืบชะต่าน้ำบ่อทรายภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ทำเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่สำหรับใช้ในครัวเรือน และวิธีจับปลาตามธรรมชาติ ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาเหนือ (คำเมือง หรือ คำเมือง) ในการติดต่อสื่อสาร

1.9 ทรัพยากรธรรมชาติ มีพื้นที่ป่าชุมชนขนาดใหญ่ มีป่าต้นน้ำอุดมสมบูรณ์ แหล่งชมนกยูงธรรมชาติ มีน้ำออกสูบบวชป่า บวงสรวงพ่อพราย มีน้ำตกตาดพลุดิน น้ำตกพ่อพราย เป็นแหล่งอาหารชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านคำ

จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านคำ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาสถานการณ์ด้วยวิธีการ SWOT analysis สรุปผลการศึกษาดังนี้

2.1 สภาพบริบทของตำบลบ้านคำมีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในพิกัดที่มีความเหมาะสมในด้านพิกัดที่ตั้งล้อมรอบด้วยแมกไม้และชุมชน มีน้ำตก มีถ้ำรอบหมู่บ้าน มีเอกลักษณ์ที่มีแห่งเดียว คือ ชื่อหมู่บ้านมีคำว่า “ถ้ำ” ทุกหมู่บ้าน อันได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ไตแก วนอุทยานบานถ้ำ/สวนรุกขชาติ ประกอบด้วย ป่าชุมชน น้ำผุดคงหอถ้ำ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 เชื่อนหอยแมลง (พื้นที่ อ.ปง ไชยประโยชน ใน พื้นที่ ต.บ้านคำ) ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 อ่างเก็บน้ำกาญจนาภิเษก ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจแต่ยังไม่ได้รับการบูรณะฟื้นฟูอีกมากมาย เช่น ถ้ำอืด ถ้ำฤๅษี ถ้ำตุ๊ก ถ้ำฝักหละ ถ้ำปากฮ่อม ถ้ำกรองลม ถ้ำหีบธรรม ถ้ำเกาปอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านถ้ำสันทราย ถ้ำปางง ถ้ำผาแดน ถ้ำหัวหมี่ ถ้ำป่าเสา ถ้ำผาแอบ ถ้ำขาม ถ้ำผาแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 มีสวนรุกขชาติที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ล้อมรอบด้วยศิลปวัฒนธรรม และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ สิ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ คนในชุมชนเกิดรายได้เพิ่มขึ้นและอาจทำให้คนที่ไม่มีอาชีพก็จะมีู่ทางประกอบอาชีพได้ มีการขึ้นราคาสินค้าในชุมชน เกิดการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตดีขึ้น มีการจัดการที่ดีต่อเศรษฐกิจของคนในชุมชน ทำให้เศรษฐกิจดี ราคาที่ดินแพงขึ้น เชิงลบ ได้แก่ ปัญหาในเรื่องสาธารณูปโภคต่าง ๆ ชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ความคิดเห็นอาจไม่ตรงกัน

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม เช่น วัดที่มีพระพุทธรูปทรงเครื่องที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีโบสถ์คริสต์จักร สถานปฏิบัติธรรมเทียนเงิน แสดงถึงความรักชุมชน การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและมีความสุข มีประเพณีอันงดงาม ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อล้านช้าง พิธีสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา พิธีสืบชะตาน้ำพ่อพราย และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่สิ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น เกิดความรักความสามัคคี ทำให้คนในชุมชนมีสังคมที่กว้างขวางมากขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดความกระตือรือร้นเพื่อพัฒนาชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตดีขึ้น มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม คนในชุมชนจะคอยดูแลสอดส่องให้ความสะดวก และเชิงลบ ได้แก่ เด็กจะเข้าไปทำงานใน กทม. เป็นส่วนใหญ่ ทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่บ้าน แยกซึ่งดิถีงเด็น อาจทำให้คนในชุมชนขัดแย้งกันเอง เรื่องแบ่งผลประโยชน์ของชุมชน ค่าครองชีพสูงปัญหาอุบัติเหตุ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาอาชญากรรมสูง ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น หารายได้ให้ตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นสังคมแบบต่างคนต่างทำ การพนัน มีแหล่งมั่วสุมในชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นทำให้วิถีชาวบ้านหายไป ขยะมากขึ้นทำลายธรรมชาติจากการนักท่องเที่ยวที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ อาจทำให้เกิดเหตุทะเลาะวิวาทเพิ่มมากขึ้น วัยรุ่นอาจมีปัญหาเรื่องยาเสพติด สุรา โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป อาชีพดั้งเดิมในชุมชนเลือนหายไป อาจมีผลกระทบต่อเด็กวัยรุ่น เสียต่อการมีภาวะท้องก่อนวัยอันสมควร

2.3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านคำมีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ทำเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่สำหรับใช้ในครัวเรือน และวิธีจับปลาตามธรรมชาติ ภาษาถิ่น ได้แก่ ภาษาเหนือ (ถ้าเมืองหรือ คำเมือง) ในการติดต่อสื่อสาร และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่สิ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ เกิดความรักความหวงแหนวัฒนธรรมชุมชนไว้ให้ลูกหลานสืบสานรุ่นต่อรุ่น เกิดความหวงแหนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมหลากหลาย ชุมชนวัฒนธรรมของชุมชนให้โดดเด่นมากขึ้น มีดนตรีพื้นเมือง รำวงย้อนยุค ทำให้คนภายนอกชุมชนรับรู้ถึงวัฒนธรรมของบ้านถ้ำมากขึ้น และเชิงลบ ได้แก่ วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น การแต่งกายไม่เหมาะสม วิถีชีวิตของคนอาจเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามาทดแทนจากสิ่งที่มีอยู่

ทำให้คนในชุมชนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ทำให้สูญเสียวัฒนธรรมเดิม คุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลง นักท่องเที่ยวต่างชาติอาจนำวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาส่งผลให้มีการเลียนแบบทำให้เด็กเห็นพฤติกรรมที่ไม่ดีของนักท่องเที่ยว

2.4 ด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักร้อยละ 65 มีการปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม หอมแดง ยางพารา และมันสำปะหลัง ถั่วดำ ถั่วเขียว ลำไย ฯลฯ ส่วนที่เหลือมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง ทำสวน และรับราชการ นอกจากนี้มีการรวมกลุ่มของประชาชนหลายกลุ่มซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาตำบล เช่น กลุ่มเกษตรกรตำบล กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ เกิดการพัฒนาและส่งเสริมให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ดีกว่าเดิม ทำให้พื้นที่ในชุมชนมีความสะอาดมากขึ้น มีการจัดการและส่งเสริมอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ของชาวบ้าน ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และในเชิงลบ ได้แก่ ทั้งขยะไม่เป็นที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวสกปรก ปัญหาขยะเพิ่มขึ้น ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำจะไม่สะอาด และปัญหาการบุกรุกป่ามลพิษทางอากาศ

2.5 ด้านอาชีพเสริมที่เป็นสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกในพื้นที่ตำบลบ้านถ้าส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ และวัสดุที่หาได้ในพื้นที่ เช่น ตะกร้า สุ่มไก่ กระจวยตักน้ำ ดอกไม้ประดิษฐ์ และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ งานฝีมือ งานจักรสานของกลุ่มผู้สูงอายุ สินค้าโอท็อป กลุ่มทอผ้าของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มทำน้ำพริก อาหารสำเร็จรูป สินค้าของที่ระลึก ทอผ้า ร้านจำหน่ายอาหารขายของที่ระลึก กลุ่มเย็บกระเป๋า เป็นต้น งานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ มัคคุเทศก์ ฝึกสอนภาษาอังกฤษ โฮมสเตย์ สปา ชาเลนจ์เที่ยว นวดสปา นวดแผนโบราณ

นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลบ้านถ้ายังมีกลุ่มเกษตร ได้แก่ กลุ่มปลูกผักอินทรีย์ กลุ่มข้าวฮางอก สินค้าทางการเกษตร กลุ่มฟาร์มโคขุน การนำวัตถุดิบในชุมชนไปผลิตเป็นของฝากของชำร่วย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การส่งเสริมการตลาด ส่งเสริมด้านการค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายดังนี้

1. บริบทของชุมชนบ้านถ้า

ผลการศึกษาบริบทของชุมชนบ้านถ้าทั้งหมด 9 ประเด็น ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการเมือง/การปกครอง ประชากร สภาพทางสังคม ระบบบริการพื้นฐาน ระบบเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ชุมชนบ้านถ้ามีความอุดมสมบูรณ์ มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cooper and Boniface (1998 : 78-80) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวควรมีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจได้มาก หากมีความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม แต่ชุมชนบ้านถ้าอาจจะขาดในประเด็นการบริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหามาเอง แหล่งท่องเที่ยวควรจัดสรรบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว อาจจะเนื่องจากว่าคนในชุมชนยังไม่เข้าใจบริบทการปรับสถานการณ์ให้เข้ากับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยว จากการศึกษาของ วันทิกา หิริญเทศ (2557 : ก) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของนักท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้นแสดงว่าชุมชนบ้านถ้ามีความพร้อมในด้านเชิงนิเวศการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักในวงการท่องเที่ยวต่อไป

2. อภิปรายผลของการ SWOT ลักษณะของชุมชนบ้านถ้ำ

2.1 สภาพบริบทของตำบลบ้านถ้ำมีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ จุดแข็ง (Strengths) ของพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ เป็นพื้นที่ป่าชุมชนขนาดใหญ่ มีป่าต้นน้ำอุดมสมบูรณ์ มีความอุดมสมบูรณ์ของสรรพสัตว์ ได้แก่ แหล่งชมนกยูงธรรมชาติ มีน้ำออกสู่ ประเพณีการบวชป่า เพื่ออนุรักษ์ป่า ประเพณีการบวงสรวงพ่อทราญ มีน้ำตกตาดพลูติน น้ำตกพ่อทราญ ซึ่งความ อุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ส่งผลให้เกิดแหล่งอาหารชุมชน แต่ยังคงพบว่า ขาดงบประมาณ ส่งผลให้เกิดการขาดการบริหารจัดการ ที่เป็นระบบ ผู้นำและประชาชนขาดความตระหนักในการนำแผนพัฒนาในแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ และประเด็นอีกอย่าง คือ เนื่องจากชุมชนบ้านถ้ำเป็นชุมชนใหญ่ มีความหลากหลายทางด้านความคิดเห็น ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน และการสื่อสารในชุมชนก็มีภาษาถิ่นที่ใช้ในการสื่อสาร ด้วยสภาพบริบทของพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำที่ขนาดกว้างใหญ่ ทำให้มีสื่อแยก จำนวนมาก และป้ายสัญลักษณ์จราจรก็ไม่มี อาจจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้รถใช้ถนน เนื่องด้วยนโยบายการส่งเสริม การท่องเที่ยวของรัฐบาล มีการกระตุ้นให้สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวิถึชุมชน แต่ก็ขาดการประชาสัมพันธ์ลงไปสู่ประชาชน ในท้องถิ่น จึงทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ขาดการเชื่อมโยงต่อกันของนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ปฏิบัติ ในระดับท้องถิ่นกับนโยบาย จากสภาพการณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านถ้ำ ร้อยละ 80 เป็นแหล่งทรัพยากร ทางธรรมชาติ ซึ่งเจ้าของแหล่งทรัพยากรดังกล่าวไม่ใช่ของชุมชน แต่เป็นหน่วยงานอื่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นขาดการวางแผน และอนุรักษ์ทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551 : 20-25) แนวทางการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศแบบบูรณาการ เพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเล ที่มีมาตรฐานระดับโลก เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง และสร้าง ความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยยึดหลักการพัฒนามตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ เกษตรยั่งยืน และเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์บริบทชุมชนบ้านถ้ำด้านวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนบ้านถ้ำมีวัฒนธรรม ที่โดดเด่น ได้แก่ มีคณะศรัทธาช่วยเหลือวัดทุกวัดและโบสถ์ มีงานบวงสรวงเจ้าพ่อล้านช้าง มีตำนานเล่าขาน พระธาตุ เจ้าพ่อล้านช้าง มีพ่อนดาบ มีขอ วงสะล้อซอซึง มีพระทรงเครื่อง ธรรมโบาลานอักขระล้านนาธรรมาส ประเพณีพื้นฐาน บวชป่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่จุดที่ควรพัฒนาของชุมชนบ้านถ้ำจากการลงพื้นที่ ได้แก่ ขาดการพัฒนาสถานที่ที่มีความสวยงามน่าดู น่าอยู่ น่ามอง ขาดงบประมาณที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการขาดการสืบทอด โดยเฉพาะกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะไปทำงานต่างถิ่น ตรงนี้ทำให้เกิดช่องโหว่ คือ ขาดความตระหนักในการสืบทอดสิ่งดี ๆ ในชุมชนไว้ เนื่องจากในชุมชนบ้านถ้ำ ประชากรที่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ ดังนั้นการเข้าถึงข่าวสารและการสื่อสาร จึงทำให้เกิดการขาดการประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงการบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบภาษาและการสื่อสาร ส่วนโอกาส (Opportunity) ที่ควรได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก หน่วยงานของนักท่องเที่ยว การขาดงบประมาณ รายได้ที่สนับสนุน จากหน่วยงานต้นสังกัด ขาดความสม่ำเสมอ ที่สำคัญกิจกรรมที่จัดขึ้นในพื้นที่ในตำบลบ้านถ้ำ ขาดการประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญญา ศรีสว่าง และมัสลิน บัวบาน (2557 : 15-29) ที่กล่าวว่าปัญหาที่สำคัญในการจัดการ ท่องเที่ยวอีกประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการตลาดของชุมชน ตลาดบางหลวง คือ สื่อไม่มีความหลากหลาย การนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวของตลาดยังไม่ชัดเจน และยังไม่ทันสมัย ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษา เกี่ยวกับการทำงานด้านนี้ ในส่วนของทิศทางการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวของตลาดบางหลวงนั้น พบว่าตลาดบางหลวง เหมาะสำหรับการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวด้านอาหาร และงานประเพณีเนื่องจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เดินทางเพื่อสัมผัสกับอาหารท้องถิ่น การพักผ่อน และการซื้อสินค้าท้องถิ่น นอกจากนี้พบว่า แนวทางการจัดทำรูปแบบการสื่อสารทางการตลาดเชิงบูรณาการของตลาดบางหลวง ควรมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และไม่ใช้งบประมาณสูง อีกทั้งสามารถปรับเปลี่ยนข้อมูลได้ง่าย และเนื่องจากผลความผันผวนของทางกาการเมือง ทำให้มีอิทธิพล

ต่อการจัดการท่องเที่ยว สอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์ศักดิ์ เพชรสลิด (2559 : 68) ที่ได้ศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร โดยเน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น จะเป็นต้นทุนเดิม เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรม เพราะมีจุดเด่นที่ตำบลบ้านกล้วย เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมกับกลไกการขับเคลื่อนอาศัยความร่วมมือของไตรภาคี คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น นโยบายมีทิศทาง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ชัดเจน แต่ขาดกลไกการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เหมาะสม

2.3 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนบ้านกล้วย ผู้ที่สืบสานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีจำนวนลดลง ถึงแม้ว่าสถานศึกษาที่อยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่ก็ยังด้านทวนกระแสของความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันได้ยาก เนื่องจากพบว่า ประชากรในชุมชนบ้านกล้วยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและประชากรในวัยเรียน หากเรายังไม่รีบเร่งพัฒนาการอยู่รอดของชุมชน โดยการพึ่งพาตนเอง ภายในอนาคตข้างหน้า อาจส่งผลให้สังคมชนบทเสื่อมถอย ความเอื้ออาทร การแบ่งปันเกื้อกูลกัน อาจจะลดลง เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การวิ่งตามกระแสของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จากการศึกษาของวันทิกา ทิรัฐเทศ (2557 : บทคัดย่อ) กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขอบข่ายความคิดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในชุมชน ก็คือ นักท่องเที่ยวจะมาดูในสิ่งที่ชุมชนมี ชุมชนเป็น ไม่มีการตกแต่ง จัดแต่งเสียงบประมาณ การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมก็สามารถเป็นทุนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไม่สามารถตีมูลค่าได้

2.4 ด้านสภาพเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักร้อยละ 65 มีการปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม หอมแดง ยางพารา และมันสำปะหลัง ถั่วดำ ถั่วเขียว ลำไย ฯลฯ ส่วนที่เหลือมีอาชีพค้าขาย รับจ้าง ทำสวน และรับราชการ จะเห็นว่าข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกล้วย ส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพหลัก แต่รายได้หลักของประเทศไทยมาจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่มาของแหล่งรายได้อันดับต้น ๆ ของประเทศไทย และเกิดการลงทุนหลายภาคส่วน ซึ่งจะเห็นได้จากการเติบโตและขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ และเกิดธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ขึ้นมากมาย ที่นับวันมีการขยายตัวมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง นั้นแสดงว่าชุมชนบ้านกล้วย กำลังเดินมาถูกทาง อันจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก

2.5 ด้านอาชีพเสริมที่เป็นสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกในพื้นที่ตำบลบ้านกล้วย ส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่ และวัสดุที่ได้ในพื้นที่ เช่น ตะกร้า สุ่มไก่ กระบวยตักน้ำ ดอกไม้ประดิษฐ์ และถ้าหากมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ สิ่งที่ชุมชนคาดว่าจะเกิดขึ้นในเชิงบวก ได้แก่ งานฝีมือ งานจักรสานของกลุ่มผู้สูงอายุ สินค้าโอท็อป กลุ่มทอผ้าของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มทำน้ำพริก อาหารสำเร็จรูป สินค้าของที่ระลึก ทอผ้า ร้านจำหน่ายอาหาร ขายของที่ระลึก กลุ่มเย็บกระเป๋า เป็นต้น งานด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ มัคคุเทศก์ ฝึกสอนภาษาอังกฤษ โฮมสเตย์ สปา ชาเลนจ์น้ำเที่ยว นวดสปา นวดแผนโบราณ การสร้างอาชีพเสริม แต่สิ่งที่เป็นอาชีพเสริมที่กล่าวมาข้างต้น เป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความถูกต้องในการประกอบอาชีพเสริม มีการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ดังนั้นการสร้างอาชีพเสริมจำเป็นจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน หรือภาคีเครือข่ายอีกค่อนข้างมาก ในการฝึกอบรมทักษะดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียง สนใจเกี่ยวกับการลงพื้นที่ของคณะวิจัย ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมอาชีพจากการท่องเที่ยวควรตระหนักถึงภาระและหน้าที่ ที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดเป็นรูปธรรมกับประชาชนที่ให้ความสนใจ โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางภูมิปัญญา ในแต่ละพื้นที่ให้มีความโดดเด่นเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว โดยเน้นการใช้สื่อเข้ามามีส่วนร่วมผลักดัน การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้ชัดเจน และดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

1.2 การจัดตั้งองค์กรภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ไม่ว่าจะมาจากองค์กรของรัฐและองค์กรของเอกชน โดยในประชาชนในพื้นที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขับเคลื่อนธุรกิจการท่องเที่ยว ควรศึกษาวิจัยกับบุคคลที่มีศักยภาพในการเป็นแกนนำในชุมชน เป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเคารพยำเกรง สามารถนำไปสู่การวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น การสร้างความตระหนักต่อการรักบ้านเกิด ให้กับเยาวชนในท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.แสงระวี สุทธิปริญญาพันธ์ ผู้อำนวยการศูนย์ ABCreative มหาวิทยาลัยพะเยา สัญญาพูน เลขที่: ABC61B01 ศูนย์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยพะเยา และบุคลากรประจำเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ ชาวตำบลบ้านถ้ำ หน่วยงานที่ให้ความร่วมมือ เอื้อเฟื้อสถานที่และสละเวลาในการให้ ข้อมูลต่าง ๆ เป็นอย่างดีจนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2560 (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด). สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2561, จาก https://www.mots.go.th/old/more_news.php?cid=504&filename=index.
- ขวัญฤตา ศรีสว่าง และมัสลิน บัวบาน. (2557). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดบางหลวง อ.บางเลน จ.นครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 1(2), 15-29.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต. (2559). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(2), 57-68.
- ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2561, จาก www.thaigov.go.th
- วันทิกา หิรัญเทศ. (2557). รายงานวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่ จังหวัดพะเยา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านถ้ำ. (2561). *แผนพัฒนา 4 ปี*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2561, จาก http://bantham.go.th/2020/?page_id=794
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนปฏิบัติการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- Cooper, C., and Boniface, B.G. (1998). *Geography of travel and tourism*. UK: Butterworth Heinemann.